

0. inleidend

1. wat zegt het decreet?

Structuurplanning is van toepassing in heel Vlaanderen sinds 1 mei 2000, datum waarop het nieuwe “decreet houdende de organisatie van de ruimtelijke ordening” van 18 mei 1999 in werking trad. Hiermee heeft de Vlaamse regering een antwoord willen bieden op hedendaagse ruimtevraagstukken en op tekortkomingen van het bestaande stedenbouwkundige instrumentarium.

Een ruimtelijk structuurplan omvat steeds drie delen:

- Het **informatief gedeelte**: in dit deel onderzoeken we hoe Diest er vandaag ruimtelijk uitziet. We brengen de "bestaande ruimtelijke structuur" van Diest in kaart.
- Het **richtinggevend gedeelte**: in dit deel denken we na hoe we Diest ruimtelijk beter kunnen organiseren om op een duurzame wijze tegemoet te komen aan toekomstige maatschappelijke vragen. We denken na over de "gewenste ruimtelijke structuur".
- Het **bindend gedeelte**: in dit deel geeft het stadsbestuur een overzicht van acties die het op korte termijn zal ondernemen om de gewenste ruimtelijke structuur aan te zetten.

Het decreet formuleert het als volgt:

Art. 3. De ruimtelijke ordening van het Vlaams Gewest, de provincies en de gemeenten wordt vastgelegd in ruimtelijke structuurplannen, ruimtelijke uitvoeringsplannen en verordeningen.

Art. 4. De ruimtelijke ordening is gericht op een duurzame ruimtelijke ontwikkeling waarbij de ruimte beheerd wordt ten behoeve van de huidige generatie, zonder dat de behoeften van de toekomstige generaties in het gedrang gebracht worden. Daarbij worden de ruimtelijke behoeften van de verschillende maatschappelijke activiteiten gelijktijdig tegen elkaar afgewogen. Er wordt rekening gehouden met de ruimtelijke draagkracht, de gevolgen voor het leefmilieu en de culturele, economische, esthetische en sociale gevolgen. Op deze manier wordt gestreefd naar ruimtelijke kwaliteit.

Art. 18. Onder ruimtelijk structuurplan wordt verstaan een beleidsdocument dat het kader aangeeft voor de gewenste ruimtelijke structuur. Het geeft een langetermijnvisie op de ruimtelijke ontwikkeling van het gebied in kwestie. Het is erop gericht samenhang te brengen in de voorbereiding, de vaststelling en de uitvoering van beslissingen die de ruimtelijke ordening aanbelangen.

*Art. 19. § 1. Ieder ruimtelijk structuurplan bevat een bindend, een richtinggevend en een informatief gedeelte.
§ 2. Bij het opmaken van een ruimtelijk structuurplan duidt de instantie die het plan definitief vaststelt de onderdelen ervan aan die bindend zijn.
§ 3. Het richtinggevend gedeelte van een ruimtelijk structuurplan is het deel van het ruimtelijk structuurplan waarvan een overheid bij het nemen van beslissingen niet mag afwijken, tenzij omwille van onvoorziene ontwikkelingen van de ruimtelijke behoeften van de verschillende maatschappelijke activiteiten of omwille van dringende sociale,*

economische of budgettaire redenen. De uitzonderingsgronden voor een afwijking worden uitgebreid gemotiveerd. Ze mogen in geen geval een aanleiding zijn om de duurzame ruimtelijke ontwikkeling, de ruimtelijke draagkracht en de ruimtelijke kwaliteit van welk gebied ook in het gedrang te brengen.

Dit deel bevat ten minste:

1° de doelstellingen en de prioriteiten inzake ruimtelijke ontwikkeling;

2° een beschrijving van de gewenste ruimtelijke structuur uitgaande van de bestaande ruimtelijke structuur en van behoeften en gevolgen op economisch, sociaal, cultureel en agrarisch gebied, en op gebied van mobiliteit, natuur en milieu;

3° de maatregelen, middelen, instrumenten en acties tot uitvoering van het ruimtelijk structuurplan.

§ 4. Het informatief deel bevat ten minste:

1° een beschrijving, analyse en evaluatie van de bestaande fysische ruimtelijke toestand;

2° een onderzoek naar de toekomstige ruimtelijke behoeften van de verschillende maatschappelijke activiteiten;

3° het verband met het hogere ruimtelijk structuurplan of, in voorkomend geval, met de plannen van aanleg en de ruimtelijke uitvoeringsplannen;

4° de mogelijke alternatieven om de gewenste ruimtelijke structuur te bereiken.

§ 5. Na de vaststelling van een ruimtelijk structuurplan neemt de overheid die het structuurplan heeft vastgesteld de nodige maatregelen om de ruimtelijke uitvoeringsplannen in kwestie in overeenstemming te brengen met het ruimtelijk structuurplan.

§ 6. De ruimtelijke structuurplannen vormen geen beoordelingsgrond voor de werken en handelingen, bedoeld in artikelen 99 en 101, noch voor het stedenbouwkundig uittreksel en attest, bedoeld in artikel 135.

Art. 35. § 1. Het gemeentelijk ruimtelijk structuurplan wordt vastgesteld voor een termijn van vijf jaar. Het blijft in ieder geval van kracht totdat het door een nieuw goedgekeurd gemeentelijk ruimtelijk structuurplan is vervangen, behoudens de bindende bepalingen die van rechtswege opgeheven zijn ingevolge artikel 22, § 1, tweede lid en artikel 29, § 1, tweede lid.

§ 2. Het gemeentelijk ruimtelijk structuurplan kan te allen tijde geheel of gedeeltelijk worden herzien.

2. wat is structuurplanning?

2.1. basiskenmerken van structuurplanning

een ruimtelijk structuurplan is een beleidsdocument

Een structuurplan legt de beleidslijnen vast voor de verdere ruimtelijke ontwikkeling van het grondgebied waarvoor het plan wordt opgemaakt. Structuurplanning biedt een kader voor afweging van de ruimteaanpakken van de diverse maatschappelijke activiteiten en geeft prioriteiten en locaties aan. Het bevat dus de essentiële keuzes over de ruimtelijke ontwikkeling van het gebied. De beleidskeuzes zijn onderbouwd en gemotiveerd en vormen een samenhangend ruimtelijk beleid.

met een geïntegreerde aanpak

De ruimtelijke planning schept het kader waarbinnen de verschillende maatschappelijke activiteiten zich optimaal kunnen ontwikkelen. De ruimtelijke aspecten van de verschillende beleidsdomeinen – de zogenaamde sectoren zoals milieu, landbouw, economie, huisvesting... – worden geïntegreerd in de structuurplanning.

dat ondersteund wordt door een breed maatschappelijk draagvlak

Het structuurplanningsproces is een 'open' planproces. Alle geledingen van de bevolking worden best reeds in een vroeg stadium betrokken bij de planvorming. Dit overleg is essentieel:

- om te kunnen ontdekken wat er echt belangrijk is in en voor de gemeenschap;
- om te komen tot een realistische afweging van de ruimtelijke behoeften en de ruimtelijke ontwikkelingen;
- om voor de diverse betrokkenen duidelijk te stellen dat er keuzes moeten gemaakt worden;
- om ervoor te zorgen dat de uiteindelijke beslissingen begrepen, aanvaard en ingeburgerd worden.

dat procesmatig groeit

Een structuurplanningsproces is een continu maatschappelijk proces. De ruimtelijke problematiek wordt op elk ogenblik geëvalueerd en als uitgangspunt genomen voor nieuwe stedenbouwkundige acties. Deze procesmatige werkmethode biedt de mogelijkheid om rekening te houden met onvoorziene of onzekere ontwikkelingen en met een gebeurlijk veranderende visie van uitgangspunten. In tegenstelling tot de eindtoestandplanning baseert de structuurplanning zich op een interactieve relatie tussen de reële ruimtelijke ontwikkelingen en de planning.

Het ruimtelijk structuurplan is eigenlijk een momentopname in het structuurplanningsproces.

op drie sporen tegelijk

De werkbaarheid van structuurplanning wordt bepaald door de samenhang tussen de totale visie, de haalbaarheid en de concrete maatregelen. Daarom worden in het structuurplanningsproces drie trappen onderscheiden:

- een normatieve trap, waarbij de wenselijkheden en de doeleinden op lange termijn geformuleerd worden

- een strategische trap, waarbij de mogelijkheden en de middelen op middellange termijn onderzocht worden.
- een operationele trap, waarin de concrete acties en keuzes op korte termijn duidelijk gemaakt worden.

samengevat

Het structuurplan geeft de keuzes aan met betrekking tot de ruimtelijke ontwikkeling van een bepaald gebied, het belicht de ruimtelijke mogelijkheden en het geeft richtlijnen en organisatieprincipes aan voor het grond- en ruimtegebruik. Het heeft betrekking op het hele grondgebied en op alle ruimtebehoevende activiteiten waarvan de ordening aan een respectief bestuursniveau is toevertrouwd.

Het beoogt het bevorderen van de doeltreffendheid en de interne samenhang van het ruimtelijk beleid.

Het bevat zowel beleidskeuzes als een aanduiding van de middelen tot realisatie als een programma van acties.

wat een structuurplan niet is

Het structuurplan is geen plan dat toekomstige invulling van de ruimte in een definitieve vorm vastlegt (een zogenaamd eindtoestandplan).

Het ruimtelijk structuurplan is geen bodembestemmingsplan: het doet geen uitspraken over de concrete inrichting en uitvoeringsaspecten van voorzieningen.

Op basis van een structuurplan worden geen stedenbouwkundige vergunningen afgeleverd. Daar dienen de ruimtelijke uitvoeringsplannen (RUP's) voor die opgemaakt zullen worden ná de goedkeuring van het structuurplan. Op basis van zo'n ruimtelijk uitvoeringsplan kunnen wel stedenbouwkundige vergunningen worden afgeleverd. Juristen noemen dat een 'verordenend' plan, een plan dat bindend is voor de burgers. In het structuurplan legt de overheid voor zichzelf het kader vast waarbinnen deze ruimtelijke uitvoeringsplannen zullen opgemaakt worden.

Een structuurplan is geen "sectoraal" plan: het bevat geen maatregelen en acties die specifiek zijn voor een welbepaald beleidsdomein zonder ruimtelijke weerslag (bijvoorbeeld de uitrusting van sociale woningen, het beheer van een natuurgebied, promotie van hoteltoerisme, stimulering van hoogtechnologise bedrijvigheid...).

Een structuurplan is geen louter technisch werkstuk, maar een actief politiek beleidsdocument.

2.2. positionering van de gemeente

Het decreet ruimtelijke ordening bepaalt welke beleidsniveaus ruimtelijke structuurplannen opmaken en hoe deze structuurplannen doorwerken:

Art. 18. ... Er worden ruimtelijke structuurplannen op de volgende niveaus opgemaakt:

*1° door het **Vlaams Gewest** voor het grondgebied van het Vlaams Gewest: het ruimtelijk structuurplan Vlaanderen dat de structuurbepalende elementen van gewestelijk belang bevat en taakstellingen met betrekking tot de uitvoering ervan, met aanduiding van onderdelen die door het Vlaams gewest, de provincies of de gemeenten moeten worden uitgevoerd;*

*2° door een **provincie** voor het grondgebied van de provincie: het provinciaal ruimtelijk structuurplan dat de structuurbepalende elementen van provinciaal belang bevat en taakstellingen met betrekking tot de uitvoering ervan,*

*met aanduiding van de onderdelen die door de provincie of de gemeenten moeten worden uitgevoerd;
3° door een **gemeente** voor het grondgebied van de gemeente: het gemeentelijk ruimtelijk structuurplan dat de structuurbepalende elementen van gemeentelijk belang bevat en taakstellingen met betrekking tot de uitvoering ervan door de gemeente.
De structuurbepalende elementen zijn de elementen die de hoofdlijnen van de ruimtelijke structuur van het niveau in kwestie beschrijven.*

De rol die het gewest, de provincie en de gemeente vervullen, wordt bepaald door het subsidiariteitsbeginsel: dit wil dat beslissingen genomen worden op het meest geschikte niveau; een overheid treedt maar op als de doelstellingen van het overwogen optreden niet door een ander niveau verwezenlijkt kunnen worden. De meeste aanvragen van een stedenbouwkundige vergunning bijvoorbeeld behoeven geen uitspraak op Vlaams niveau, wel op gemeentelijk niveau. Een voorwaarde om deze beslissingsbevoegdheden te kunnen opnemen is het hebben van een ruimtelijk structuurplan.

De gemeente kan kiezen om zich te beperken tot de uitwerking van taken (de zgn. taakstellingen) die opgelegd worden vanuit gewest en provincie.

De gemeente kan ook vertrekken vanuit de gemeentelijke beleidsdoelstellingen. Uit onderzoek zal blijken of de gemeentelijke opties de duurzame ruimtelijke ontwikkeling, de ruimtelijke draagkracht en de ruimtelijke kwaliteit van haar gebied kunnen garanderen. Als kan worden aangetoond dat een bijsturing van de hogere structuurplannen gerechtvaardigd is, omwille van onvoorziene ontwikkelingen van de ruimtelijke behoeften van de verschillende maatschappelijke activiteiten of omwille van dringende sociale, economische of budgettaire redenen..., dan kan hierover volgens het subsidiariteitsbeginsel een intens overleg met de hogere overheden ontstaan.

Bij voorkeur is een structuurplanningsproces het resultaat van een wisselwerking tussen de afweging van de opties genomen in de andere structuurplannen en de opties van het gemeentebestuur, waarbij gestreefd wordt naar een maximale integratie van beide opties. Een gedachtewisseling over eventuele conflictpunten is inherent aan het toepassen van het subsidiariteitsbeginsel.

3. doorlopen proces

3.1. vóór het decreet ruimtelijke ordening (18-05-99)

Aangezien met het gemeentelijk ruimtelijk structuurplan begonnen werd lang vóór het 'decreet van 18 mei 1999 houdende de organisatie van de ruimtelijke ordening' (kortweg het 'decreet ruimtelijke ordening'), is het proces in Diest volgens een eigen weg verlopen.

Op 9 mei 1996 werd een eerste inleidende vergadering rond de opmaak van een gemeentelijk ruimtelijk structuurplan voor de fusiegemeente Diest gehouden. Aanwezig hierbij was het college van Burgemeester en Schepenen en de ambtenaren van de technische dienst van de stad. Tijdens deze vergadering werd kort het gemeentelijk ruimtelijk structuurplan Diest gesitueerd binnen de ruimere planningscontext en werden het waarom en de inhoud van de structuurplanningsmethode toegelicht. Daarna werd dieper ingegaan op de concrete werkwijze.

De link met de bevolking is bij de uitwerking van een gemeentelijk ruimtelijk structuurplan erg belangrijk. Er werd dan ook onmiddellijk werk gemaakt van de samenstelling van een evenwichtige begeleidingscommissie. Om te komen tot deze samenstelling werd, voor de leden van de adviesraden, de gemeenteraadsleden en de bevolking, een toelichtingsvergadering georganiseerd. Deze toelichtingsvergadering vond plaats op 20 juni 1996, in het Cultureel Centrum van het Diestse Begijnhof.

Er werd voor de volgende samenstelling van de begeleidingscommissie gekozen:

- een gemeenteraadscommissie (college van Burgemeester en Schepenen en gemeenteraadsleden, zodat meerderheid en oppositie gelijkwaardig vertegenwoordigd zijn);
- vertegenwoordigers van een aantal adviesraden (middenstandsraad, milieuraad, sportraad, landbouwwaad en VVV);
- het hoofd en een ambtenaar van de technische dienst van de gemeente;
- de ontwerpers.

Met deze begeleidingscommissie werd volgende werkwijze afgesproken:

- tijdens elke vergadering van de begeleidingscommissie wordt een deelnota, waarvan de documenten vooraf rondgestuurd worden, voorgesteld, waarna de eerste opmerkingen en aanvullingen vanuit de groep naar voor gebracht kunnen worden;
- de discussie ten gronde over de deelnota wordt gehouden tijdens de volgende vergadering, zodat de leden van de begeleidingscommissie de tijd hebben om hun "achterban" in te lichten en te raadplegen.

Volgende deelnota's werden binnen de begeleidingscommissie behandeld en besproken:

- 28/10/96: werkwijze van de begeleidingscommissie
- 16/12/96: ruimtelijk structuurplan Vlaanderen – openbaar onderzoek voorstelling deelnota "bestaande ruimtelijke

- structuur Diest” discussie deelnota “historische analyse Diest”
- 27/01/97: ruimtelijk structuurplan Vlaanderen en advies van de stad Diest
- 24/02/97: voorstelling deelnota “landbouw Diest”
- 24/03/97: werkvergadering i.v.m. sector natuur
- 28/04/97: voorstelling deelnota “natuur en milieu Diest”
- 02/06/97: werkvergadering i.v.m. recreatie en toerisme
- 27/10/97: voorstelling deelnota “recreatie en toerisme Diest” discussie deelnota “natuur en milieu Diest”
- 15/12/97: bespreking deelnota “recreatie en toerisme Diest”
- 26/01/98: voorstelling deelnota “nederzettingsstructuur Diest”
- 25/05/98: verslag vergadering op Afd. Ruimtelijke Planning i.v.m. planningsproces consequenties vergadering op planningsproces Diest stand van zaken GRS Diest in nieuw planningsproces
- 26/10/98: voorstelling “eerste concept startnota Diest”

3.2. na het decreet ruimtelijke ordening (18-05-99)

Op 20/01/99 vond een bespreking van de startnota Diest plaats met de Afdeling Ruimtelijke Planning (ARP) van de Administratie Ruimtelijke Ordening, Huisvesting en Monumenten en Landschappen (AROHM), met de cel ruimtelijke ordening van AROHM Vlaams-Brabant en met de provincie Vlaams-Brabant. Het advies over de startnota en het structuurplanningsproces Diest werd verkregen op 17/03/99.

Op 17/03/99 werd een apart overlegmoment met de ontwerper van het Provinciaal Ruimtelijk Structuurplan Vlaams-Brabant gehouden. Hierbij werden volgende elementen aangekaart:

- afbakening van het stedelijk gebied;
- selectie van de hoofddorpen;
- selectie van de secundaire wegen.

Ondertussen vonden een aantal besprekingen plaats met de stad Diest aangaande het verder uitwerken en concretiseren van het structuurplanningsproces. Hiervoor werden volgende initiatieven aangezet:

- inderziensstelling van het Bijzonder Plan van Aanleg (BPA) “Tussen de waters” (gebied Nijverheidslaan);
- opmaak van een sectoraal BPA rond zonevreemde terreinen en gebouwen voor sport-, recreatie- en jeugdactiviteiten;
- opmaak van een sectoraal BPA rond zonevreemde bedrijven;
- opmaak inventaris onbebouwde percelen;
- voor de uitwerking van het aspect wonen binnen het Gemeentelijk Ruimtelijk Structuurplan wordt een woningbehoefte studie opgemaakt.

Samen met het uitwerken van deelnota’s (sectoraal en/of gebiedsgericht) rond wonen en economie, wordt de aanzet gegeven voor de opmaak van het eigenlijke structuurplan.

Om de discussie op gang te brengen stelden de ontwerpers een “aanzet tot gewenste ruimtelijke structuur” voor aan het college en aan de Gemeentelijke Commissie voor Ruimtelijke Ordening (GECORO).

Na samenspraak met het college en de GECORO werd een werkgroep opgericht om de gedetailleerde uitwerking van het ruimtelijk structuurplan aan te sturen. Deze werkgroep telde volgende leden: de schepenen van ruimtelijke ordening, twee vertegenwoordigers van de GECORO, en de ontwerpers zelf. Op de stuurgroepvergaderingen werd ook telkens het volledige college uitgenodigd.

De werkgroep besprak in afzonderlijke vergaderingen volgende delen van het structuurplan:

- 03/09/03: voorstelling werkwijze;
- 18/09/03: inleidend en informatief deel;
- 09/10/03: de stad;
- 23/10/03: de buitenwijken;
- 30/10/03: de dorpen;
- 17/12/03: het actieplan als schakel naar de bindende bepalingen.

De GECORO ging verder in op de voorgelegde documenten:

- 17/09/03: bespreking van werkwijze; voorstelling van inleidend en informatief deel;
- 19/11/03: voorstelling van het richtinggevend deel;
- 21/01/04: nabespreking van het richtinggevend deel.

Na een overleg met ARP en de provincie Vlaams-Brabant op 8 april 2004 over het ontwerp van richtinggevend gedeelte, werd de tekst door de ontwerpers herwerkt en aangevuld.

Daarna volgden intensieve discussies over de gewijzigde tekst met een beperkte werkgroep bestaande uit de ontwerpers, de stedenbouwkundige dienst en de schepen van ruimtelijke ordening op 09/09/2004, 15/09/2004, 28/09/2004 en op 22/10/2004.

Op 08/10/2004 volgde nog een informatief gesprek met de provincie Vlaams-Brabant.

Een voorlopige definitieve tekst werd begin april 2005 aan de GECORO overhandigd.

Er volgden gesprekken met de voltallige GECORO en met de ontwerpers op 16/03 en 20/04/2005.

De discussies werden uitgediept in gesprekken met een beperkte delegatie van de GECORO, de schepen ruimtelijke ordening en de ontwerpers op 09/05 en 23/05/2005.

De GECORO besprak de voorgestelde aanpassingen in plenaire vergaderingen op 15/06/2005 en 22/06/2005

Op 20 december 2005 vond een plenair overleg plaats met de provincie Vlaams-Brabant en met de Afdeling Ruimtelijke Planning van het Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap.

De neerslag van dit plenair overleg, alsook het gevolg dat er aan werd gegeven in het ontwerp structuurplan kwamen uitvoerig ter sprake in de collegezittingen van 20/03/2006, 10/04/2006 en 15/05/2006.

Na afwerken van tekst en kaarten volgde een nieuw overleg met de GECORO op 15/06/2006.

Op 19 juli 2006 vond de tweede plenaire vergadering plaats. Op 20/09/2006 werd de herwerkte versie van het structuurplan besproken in een werkgroep met gemeentelijke ambtenaren en een vertegenwoordiging van het college. Op 29/09/2006 werd het structuurplan uitvoerig voorgesteld aan ambtenaren en hoofden van de verschillende diensten, in aanwezigheid van burgemeester en schepen van ruimtelijke ordening.

Op 18/10/2006, 15/11/2006 en 20/12/2006 vonden dan de afrondende vergaderingen plaats met de GECORO.

Na het aantreden van het nieuwe college en de aanstelling van een nieuwe stedenbouwkundig ambtenaar werd de voorlopige definitieve tekst globaal aangenomen. In een bijeenkomst op 8 augustus 2007 werden de laatste randbemerkingen van bestuur en administratie besproken met de schepen van ruimtelijke ordening, de stedenbouwkundig ambtenaar en de ontwerper wat leidde tot deze eindversie die opnieuw aan de GECORO werd voorgelegd.

4. de ruimtelijke structuur

4.1. wat is de ruimtelijke structuur?

plaat 0. 1. voorbeeld van ruimtelijke structuur

In dit ruimtelijk structuurplan komt het begrip “ruimtelijke structuur” veelvuldig voor. Om uit te leggen wat dit betekent vergelijken we even twee dorpjes in Vlaams-Brabant: ze hebben allebei een kerkje met een pastorie ernaast, er staan enkele grote hoeves bij en wat kleine huisjes. Beide dorpjes liggen op een heuvel, met open en beboste delen. Ze maken deel uit van hetzelfde landschap, hebben dezelfde geschiedenis, dezelfde traditionele landbouwteelten, hun inwoners hebben dezelfde levenswijze...

En toch zijn ze verschillend: ze zijn herkenbaar, ze hebben een eigenheid, hun ruimtelijke structuur is verschillend. Niet de afzonderlijke elementen (kerk, pastorie, hoeve...) maken de ruimtelijke structuur uit, maar de manier waarop deze elementen zich tot elkaar verhouden.

In het ene dorpje staan de hoeves, de kerk, de pastorie, de huizen... netjes op een rij. De bebouwing vormt een lint op de heuvelrug. In het andere dorpje zijn de hoeves en de huisjes geschaard rond de kerk. De bebouwing vormt een cirkel boven op de heuvel.

De ruimtelijke structuur is het geheel van kenmerkende ruimtelijke relaties. Ze geeft – net als culturele, sociale of historische factoren – essentiële karakteristieken weer van de ruimte.

4.2. de ruimtelijke structuur van Diest in het kort

In het informatief deel wordt de bestaande ruimtelijke structuur van Diest uitgebreid toegelicht (zie 1.2. “de huidige ruimtelijke structuur”). Als voorproefje geven we een korte samenvatting.

Op plaat 0.2. “het onbebouwde landschap” zijn de belangrijkste natuurlijke elementen van Diest symbolisch opgetekend.

plaat 0. 2. het onbebouwde landschap

Aan de zuidzijde van Diest zien we drie valleien samenvloeien (de Begijnenbeek, de Demer en de Zwarte beek). Ze hebben een kronkelend verloop en daar is een goede reden voor: ze zoeken hun weg in de vlakke weilanden van het Hageland tussen een aantal Diestiaanheuvelds, getuigeheuvelds die lang geleden zijn ontstaan toen het ijs wegtrok.

Aan de noordzijde zien we één grote riviervallei (de vallei van de drie Beken en het Zwart water) met een vrij rechtlijnig verloop. Dat komt omdat het noorden van Diest gelegen is op het veel vlakkere Kempisch plateau.

Een hele rij heuvelds in het zuiden van Molenstede en in Schaffen (Lange Berg, Kale Berg, Lazarijberg...) vormen de overgangslijn tussen het heuvelachtige Hageland en het hoger gelegen vlakke Kempisch plateau.

Op plaat 03. “het bebouwde landschap” zien we hoe de mensen zich in de loop van de geschiedenis in het Diestse hebben gevestigd.

Lang geleden was dit een strategische plaats, op de grens van Hageland en Haspengouw, en aan de rand van de haast ondoordringbare Kempen. De Warande is voor een deel omsloten door de Demer en de Beverenbeek (de oude naam van de Begijnenbeek). Van op de noordwestelijke helling kan men de vernauwing van de Demervallei overzien. Een heuvel, water, de grens tussen verschillende streken... zulke plekken kozen onze voorouders uit om een stad op te richten!

plaat 0. 3. het bebouwde landschap

Diest is al eeuwen via een fijnmazig netwerk van steenwegen verbonden met Aarschot, Geel, Hasselt, St.-Truiden, Tienen en Leuven. Verschillende kleinere nederzettingen zoals Scherpenheuvel, Beringen, Lummen... zitten in dit maaswerk verankerd. Aan oversteken over riviertjes, in de buurt van herbergen, smidsen en abdijen... ontstonden kleine kernen en dorpen. Dicht bij Diest gaat het om Kaggevinne, Molenstede, Schaffen, Vleugt, Deurne en Webbekom die nu deel uitmaken van de fusiegemeente. Ze hebben allemaal een eigen geschiedenis en relatie met het oude Diest.

In de negentiende eeuw besliste het bestuur van het jonge België om een moderne negentiende-eeuwse verdedigingsgordel te bouwen op de plaats van de middeleeuwse omwalling. Een ruim gebied buiten deze omwalling moest onbebouwd blijven om de vijand te zien aankomen! En bij vijandigheden kon men de Demer tegenhouden zodat het hele broekgebied onder water kwam te staan.

plaat 0. 4. historische beelden van de versterkte stad

In de tweede helft van de twintigste eeuw zwermden stad en dorpen uit: Diest kreeg nieuwe buitenwijken en groeide bijna helemaal samen met Webbekom. Toch bleef de stad vrij compact: dat heeft ongetwijfeld te maken met de steeds dreigende overstromingen van de Demer, met het grote reliëfverschil tussen Hageland en Kempisch plateau... en ook met de militaire voorgeschiedenis.

Enkele nieuwe infrastructures kwamen het oude netwerk van steenwegen vervolledigen. De spoorweg werd aangelegd in de vlakke Demervallei en in het overstromingsgebied van de negentiende-eeuwse verdedigingsgordel. Om militaire redenen was het station in hout opgetrokken zodat het bij vijandelijkheden snel kon gesloopt worden en schootsveld geven. Anders dan in andere steden zorgde de komst van het spoor in Diest niet voor grote stedenbouwkundige ingrepen.

De A2/E314 Aachen-Lummen-Leuven werd aangelegd rakelings langs de fusiegemeente aan haar zuidgrens: ook deze nieuwe infrastructuur bracht geen drastische verandering teweeg in de ruimtelijke structuur.

De westelijke omleiding daarentegen vormde de sluiting van de ringwegstructuur rond de oude stad en zou hierdoor gaandeweg zorgen voor verschuivingen in de structuur van de binnenstad.

In het noordoosten heeft de fusiegemeente een wat vreemde vorm gekregen: Deurne sluit eigenlijk meer aan bij Tessenderlo. Het vreemde verloop van de provinciegrens verklaart waarom Deurne toch in de fusiegemeente Diest is opgenomen. Overigens is deze grillige grenslijn ouder dan de provincies. Op de Ferrariskaart – een kaart die de Oostenrijkers van heel hun territorium eind achttiende eeuw lieten opmaken onder leiding van graaf de Ferraris – zien we dat het prinsbisdom Luik met dezelfde vreemde lijn gescheiden is van het hertogdom Brabant.